

Smittebeskyttelse har aldrig været vigtigere

Først på året udbrød mund- og klovesyge i Europa. Det er en vigtig påmindelse om, hvor hurtigt situationen kan ændre sig, og hvor sårbare vi er, hvis ikke smittebeskyttelsen er i orden.

Det gør det endnu mere aktuelt at holde fast i de gode rutiner og sikre, at alle omkring besætningen kender og efterlever dem. Derfor har arbejdsgruppen bag *Tag smitten ved hornene* gennem første halvår holdt fast i at sætte fokus på en generel, høj smittebeskyttelse på danske kvægbesætninger.

Hjælp budskabet ud

Vi håber, at I som virksomhed fortsat vil bakke op om indsatsen for en bedre smittebeskyttelse – med udgangspunkt i den rolle, I hver især spiller for kvægbrugerne. Og vi håber, at I, der færdes i kvægbesætningerne, vil tage den gode adfærd og budskaberne med jer.

I dette nyhedsbrev har vi samlet en række gode eksempler på, hvordan *Tag smitten ved hornene* arbejder med at udbrede viden om smittebeskyttelse. Vi stiller igen skarpt på erfaringer fra landmænd, der har gjort indsatsen til en naturlig del af hverdagen – og som gerne deler ud af deres løsninger og overvejelser.

God læselyst og god sommer!

Ida Storm, sektordirektør, Landbrug & Fødevarer Kvæg
Hans Peter Bay, direktør, VikingDanmark
Anne Juul, dyrlæge, Den Danske Dyrlegeforening
Peter Raundal, afdelingsleder, SEGES Innovation
Lars Kunstmann, dyrlæge, Huvepharma

Troels Løwig Larsen, kvægfagdyrlæge,
Landbrug & Fødevarer Kvæg
Marianne Seekjær, Vibeke Fladjær Nielsen, Lars Bach
Poulsen, Søren Knudsen, Maria Falkesgaard Jørgensen,
Anette Østergaard – rådgivere i DLBR

Kvæg

Tag smitten ved hornene

Tag smitten ved hornene er et tværfagligt samarbejde, som udarbejder forskelligt materiale til kvægbruget med ønske om at sætte fokus på bedriftens smittebeskyttelse og forbedre sundheden i de danske kvægbesætninger.

HJEMMESIDE
[www.landbrugsinfo.dk/
tagsmittenvedhornene](http://www.landbrugsinfo.dk/tagsmittenvedhornene)

Arkivfoto

Ferie og smittebeskyttelse går hånd i hånd

En lille påmindelse til dig og dine medarbejdere: Ferietid er også tid til at tænke i god smitteforebyggelse – både herhjemme og i udlandet.

Når ferien nærmer sig, og arbejdstøjet bliver skiftet ud med shorts og sandaler, er det en kærkommen pause for både landmænd og medarbejdere. Men midt i rejselysten er det værd at huske, at smitte ikke holder ferie.

"Vi ved, at der i mange populære ferielande findes husdyrsygdomme, som vi ikke har i Danmark – for eksempel mund- og klovesyge," fortæller Betina Tvistholm, kvægfygelæge i SEGES Innovation.

"Derfor er det vigtigt, at man – både ejer og medarbejdere – tænker sig om, hvis man besøger gårde i udlandet, deltager i lokale markeder med dyr eller blot går forbi en mark med kvæg."

Et klassisk eksempel er bilturen hjem gennem Europa, hvor man måske gør et spontant stop ved en gård, der ser spændende ud. Man hopper ud, tager et par billeder, kigger ind i stalden og får en snak med landmanden – og pludselig har man været i potentiel kontakt med smitte.

"Derfor skal du være opmærksom på, at de 48 timers karantæneperiode gælder fra det øjeblik du forlader bedriften," forklarer Betina Tvistholm.

Et andet eksempel: Du nyder en krydret pølse på en bjergrestaurant i Tyrkiet og køber en med hjem til frokoststuen – som en sjov souvenir, du gerne vil dele med dine kolleger. Problemet er, at visse sygdomme kan overleve i ubehandlede kødprodukter og bringe smitte ind i stalden via mennesker, mad og overflader.

Derfor anbefaler SEGES Innovation, Landbrug & Fødevarer og dyrlæger, at man følger 48-timersreglen efter kontakt med udenlandske dyr eller besætninger – og at man lader arbejdstøj og sko blive i udlandet, hvis de har været brugt i nærheden af dyr.

"Det handler ikke om at skræmme nogen," understreger Betina Tvistholm. "Det er bare en venlig reminder: Smittebeskyttelse starter med sund fornuft og klar kommunikation. Sørg for at tage snakken med medarbejderne – og gerne før ferien begynder."

Så næste gang du pakker bilen og stiller GPS'en mod syd, så husk også at pakke lidt ekstra omtanke med i bagagen. Det er en investering i din besætnings sundhed – og i en dejligt rolig sommer.

Mindsk risikoen for spredning mellem besætninger

Vær med til at forebygge smittespredning ved bedriftsbesøg og mellem besætninger. Print faktaark med gode råd.

AF BETINA TVISTHOLM

”En effektiv indsats inden for smittebeskyttelse kræver, at vi alle løfter i flok – rådgivere, dyrlæger og kvægbrugere,” understreger Christian Lund, formand for Landbrug & Fødevarer, Sektor Kvæg.

Brug faktaark som dialogværktøj

Som et led i indsatsen er der nu udarbejdet et printvenligt faktaark med klare retningslinjer for rådgiverbesøg og for afholdelse af erfamøder og gruppeture. Faktaarket ”Undgå at flytte salmonella mellem besætninger ved rådgiverbesøg” kan nemt printes og tages med ud på bedriftsbesøg.

Ved at følge retningslinjerne bidrager du som rådgiver aktivt til at mindske risikoen for smittespredning mellem besætninger. Samtidig kan faktaarket bruges som et synligt og konkret værktøj i dialogen med kvægbrugeren om smittebeskyttelse.

KvægLytt nr. 9: Bovaer – forsøg og praktik og fokus på smittebeskyttelse og transport af dyr

I denne udgave af KvægLytt dykker vi bl.a. ned i smittebeskyttelse ifm. transport af dyr. Hvordan kan landmand og chauffør sammen tage hånd om smitterisici. Tre spændende gæster deler viden og konkrete erfaringer.

Smittebeskyttelse er et fælles ansvar

LJM – Lind Jensen har gjort smittebeskyttelse til en del af deres DNA. Fra ruteplanlægning til desinficerede biler og tøjskift efter hvert besøg – de overlader intet til tilfældighederne i bestræbelsen på at undgå smittespredning.

Smittebeskyttelse er en uundgåelig del af moderne landbrug, og hos LJM – Lind Jensen er det en topprioritet. Som leverandør af skrabe anlæg, pumper og omrørere arbejder de dagligt med gylle, hvilket gør dem særligt opmærksomme på risikoen for at sprede salmonellasmitte.

”Når vi arbejder med gylle hver eneste dag, er vi nødt til at tage smittebeskyttelse ekstremt seriøst. Vi kan ikke tillade os at slække på rutinerne – hver eneste detalje tæller, og derfor har vi en nedskrevet procedure for, hvordan vi arbejder med dette område,” fortæller Søren Jørgensen, der er salgschef i Agro og Industriafdelingen hos LJM – Lind Jensen og har været i virksomheden i mere end 10 år.

Systematik og planlægning er afgørende

For LJM – Lind Jensen starter smittebeskyttelse langt tidligere end på gårdbesøgene – den starter hjemmefra. Inden en montør overhovedet sætter sig i sin bil, bliver CHR-registret tjekket for at få overblik over besætningernes sundhedsstatus.

”Det er en fast procedure, at alle vores medarbejdere tjekker sundhedsdata, inden de kører ud. Hvis en besætning har sygdom, sørger vi altid for at besøge den sidst på dagen, så vi minimerer risikoen for smittespredning,” forklarer Søren Jørgensen.

Når dagens arbejde er slut, bliver bilerne grundigt rengjort med vand og sæbe, så de er 100 pct. rene til næste dags besøg.

”Vi sætter en ære i at komme ud med en ren bil. Det er en fast rutine og noget, vi aldrig går på kompromis med,” understreger han.

20 sæt tøj pr. montør

En anden vigtig procedure for at højne smittebeskyttelsen under bedriftsbesøg er rent tøj. Hver montør har 20 sæt arbejdstøj til en uge, og efter hvert besøg bliver tøjet skiftet, uanset besætningens status.

LJM – Lind Jensen sætter en ære i at komme ud med en ren bil; der bliver ikke gået på kompromis, understreger salgschef Søren Jørgensen. Foto: LJM – Lind Jensen

”Vi behandler alle besætninger, som om de potentielt kan være smittede. Vores gummistøvler bliver vasket og desinficeret, og hvis en gård ikke har vaskeudstyr til rådighed, har vi i de store biler altid vores egen højtryksrenser med i bilen,” siger Søren Jørgensen, som fortæller, at det for medarbejderne er en helt naturlig del af jobbet.

”Vores folk tager det her seriøst. De ved, at deres indsats kan være forskellen på en rask og en syg besætning,” tilføjer han.

Kunderne sætter pris på indsatsen

Det grundige arbejde bliver bemærket af landmændene, som ofte kvitterer med ros.

”Indimellem får vi godt nok at vide, at vi ikke er de billigste, men vores kunder ved også, at vores høje standard for smittebeskyttelse er med til at beskytte deres dyr og forretning,” siger Søren Jørgensen.

Smittebeskyttelse er ikke blot et spørgsmål om at overholde regler – det er en investering i besætningens sundhed og produktivitet. En syg besætning kan betyde store økonomiske tab for landmanden, og derfor er det vigtigt at gøre alt, hvad man kan for at minimere risikoen.

”Vi stopper aldrig med at udvikle os “

Selvom LJM – Lind Jensen allerede har strikse procedurer, arbejder de konstant på at forbedre dem.

”Vi synes, at vi er nået langt, men vi stopper aldrig med at optimere. Dyrevelfærd og sundhed spiller en stadig større rolle i branchen, og vi følger naturligvis udviklingen tæt,” afslutter Søren Jørgensen.

**KvægLytt nr. 6:
Forholdsregler mod
mund- og klovesyge,
smittebeskyttelse,
teknologi og
fremtidens kvægbrug**

I denne udgave af KvægLytt stiller vi skarpt på, hvordan du bedst beskytter dine dyr mod mund- og klovesyge, og vi taler med Søren Jørgensen, LJM – Lind Jensen om smittebeskyttelse i praksis. Til sidst ser vi på, hvordan ny teknologi går hånd i hånd med faglighed.

Sund fornuft sikrer høj smittebeskyttelse

Mælkeproducent Peter Just fra Struer deler sine erfaringer med smittebeskyttelse og inspirerer kollegaer til enkle, effektive løsninger.

Smittebeskyttelse er en central udfordring for moderne mælkeproducenter. Peter Just, der driver en besætning på 350 køer ved Struer, har truffet klare valg for at sikre sin besætning mod smitte. Med planer om at udvide bedriften kræves ikke bare plads, men også skarpt fokus på hygiejne og smittebeskyttelse.

"Vi har valgt at holde vores besætning samlet som en lukket enhed. Det betyder, at vi ikke køber dyr ind udefra. På den måde reducerer vi risikoen for at få sygdomme ind," forklarer Peter Just.

Indretning med omtanke

Ejendommens design spiller en vigtig rolle i smittebeskyttelsen

"Vi har opdelt gården, så foderet ligger på den ene side og gyllen på den anden. Vi har planlagt, at gyllevogne kører ad separate ruter og kommer aldrig tæt på fodervognen," siger han.

To indkørsler skal sikre, at trafikken holdes adskilt. "På den ene side af læhegnet skal fodervognen køre, mens gyllevognen holder sig på asfaltvejen. Det er en simpel løsning, men den har stor betydning," forklarer Peter Just.

Besøg med respekt for hygiejnen

På gården er der klare regler for alle besøgende. "Dem, der skal ind i staldene, bruger vores fodtøj og overtrækstøj. Det er en lille indsats, men det gør en stor forskel for at holde smitte ude," siger Peter Just.

Klovbeskæring har tidligere været en kilde til bekymring.

"Når klovbeskæreren kommer, bringer de en boks med udstyr ind i stalden. Vi overvejer at investere i en klovbeskæringsboks, så deres arbejde kan foregå uden for staldene. Det vil reducere risikoen markant," påpeger han.

Inspiration fra griseproducenter

Peter Just finder inspiration i griseproduktionen, hvor smittebeskyttelse er en fast del af driften.

"Griseproducenterne er virkelig dygtige til at sikre deres ejendomme mod smitte. Deres systemer for hygiejne og isolation er noget, vi kan lære meget af," siger han.

Alle besøgende i staldene bruger gårdens fodtøj og overtrækstøj.
Foto: Peter Just

Små tiltag med stor effekt

Ifølge Peter Just behøver smittebeskyttelse hverken at være dyrt eller kompliceret.

"Vi sørger for at holde rent og stiller altid spørgsmål til besøgende om, hvor de har været, før de kommer ind. Folk forstår godt, at vi gør det for at beskytte vores besætning," fortæller han. Også når der sælges dyr, tages der forholdsregler.

"Kvæg og kalve bliver læsset på kreaturvogne og kørt væk fra staldene, så vi undgår unødvendig trafik tæt på dyrene. Så henter vognmanden dyrene et sted, hvor der ikke er nogen risiko," forklarer han.

Klar til fremtiden

Med udvidelsesplanerne følger øget fokus på logistik og plads til flere kalve.

"I og med vi har valgt ikke at købe dyr ind, skal vi lave flere kalve selv. Vi får flere kalve til foråret og arbejder allerede på at sikre, at vi har plads og procedurer, der matcher de krav, det medfører," siger Peter Just. Han understreger, at smittebeskyttelse vil forblive en prioritet, uanset hvilke udfordringer, der måtte opstå.

"Vi tager små skridt, men de gør en stor forskel for vores besætnings sundhed og vores økonomi," siger han. Peter Justs erfaringer viser, hvordan en strategisk tilgang til smittebeskyttelse kan give ro i driften og inspirere andre til at prioritere sundhed og sikkerhed.

"Det bedste er, at det overhovedet ikke er raketvidenskab. Man skal bare huske at tænke over smittebeskyttelse, når man går sine rutiner igennem, så kommer man langt," understreger han.

Små hold af kalve er bedre beskyttet mod smitte

For slagtekalveproducent Kjargaarden har smittebeskyttelse høj prioritet fra kalvenes dag 1 i produktionen.

Med 120 nye kalve, der skal ind i produktionen hver 14. dag, er der store krav til arbejdet med smittebeskyttelse på Kjargaarden ved Ikast. Her er 2500 slagtekalve på stald, som kommer fra 25 faste leverandører af kalve.

Selvom vira og bakterier ikke helt kan undgås, når der kommer nye dyr i besætningen, så er der mange indsatser, der kan mindske risikoen for smittespredning. Især en bevidst tilgang til at sætte dyrene i små hold i indsætterstalde har stor effekt, fortæller driftsleder Lasse Mølbye Nielsen.

Bevidste valg i byggeriet

Kjargaardens indsætterstalde blev opført i 2006, da de eksisterende rammer var blevet for trange til den voksende produktion. De nye indsætterstalde blev placeret i udkanten af produktionen med 20 meter til den nærmeste anden bygning.

"Det var et helt bevidst valg. De stalde, vi skulle erstatte, var blevet udvidet mange gange og alting var kommet til ved knopskydning og virkede sådan lidt tilfældigt. Nu fik vi

mulighed for at se på vores produktion og træffe bevidste valg, der kan give kalvene masser af frisk luft og bedre beskyttelse mod smitte, ligesom vi kan holde eventuel smitte, som kalvene har med, væk fra den øvrige produktion," siger Lasse Mølbye Nielsen.

Seks småkalve sammen

Hver anden uge henter Lasse Mølbye Nielsen og en vognmand omkring 120 nye kalve til Kjargaarden. Under transporten holdes kalvene så vidt muligt separeret, så der ikke blandes kalve fra mange besætninger sammen. Når de er cirka 105 dage gamle, flyttes kalvene fra indsætterstalden til mellemstalden, hvor de går i grupper à 34 kalve.

"Vi får kalve fra mere end tyve steder, så vi kan nok aldrig helt undgå at få smitte med ind i besætningen. Men vi kan træffe klare valg og tage vores forholdsregler for at undgå, at smitte spreder sig løs inde i vores produktion," siger Lasse Mølbye Nielsen.

Indsætterstaldene ses længst til højre på bedriften. 116 bokse er fordelt under de to tage, og hver boks er adskilt fra den næste med vægge, der går op til loftet. Bagtil er der lukket med gardiner og fortil er der åbent. I hver boks er der plads til seks kalve. Foto: Kjargaarden

Råmælk er afgørende

– også for god smittebeskyttelse

Større kvægbesætninger og flere medarbejdere øger behovet for tydelige procedurer i forhold til smittebeskyttelse. For at øge effekten bør indsatsen omkring de smittebeskyttende procedurer kommunikeres tydeligt og tilpasses den enkelte besætnings forskellige staldafsnit.

AF HANNE SKOVGAARD PEDERSEN, DYRLÆGE, CALVEX A/S

Høj sygdomsforekomst og dødelighed blandt kalvene har en negativ indvirkning på besætningens økonomi, dyrevelfærd, antibiotikaforbrug og kviekalvens fremtidige produktionspotentiale. For at undgå smitte er det vigtigt at sørge for god hygiejne og at overveje, i hvilken rækkefølge dyrene håndteres. Yngre dyr er mere modtagelige for smitte end ældre dyr. Skift derfor tøj/støvler og brug engangshandsker i kalvestalden. Sørg for god skiltning og let adgang til overtrækstøj og støvlevask.

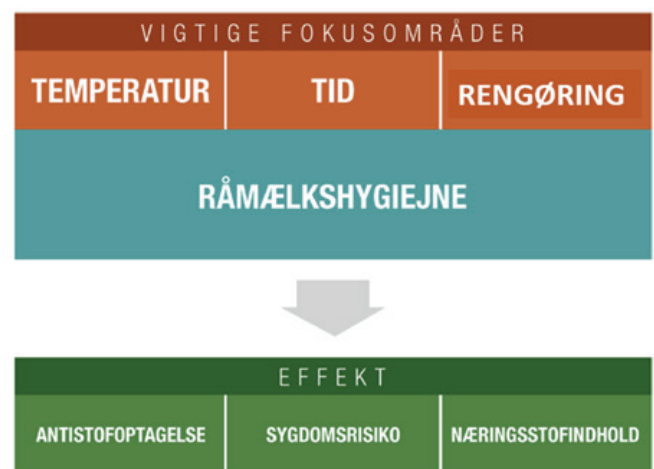
Råmælksmanagement

For at opnå en lav sygdomsforekomst er det vigtigt at sikre en høj modstandskraft blandt kalvene straks fra fødslen og at minimere smitterisikoen. Det kræver fokus på både fodring, management, sygdoms diagnosticering samt hurtig og effektiv behandling.

Optimal råmælksfodring og -håndtering beskytter den enkelte kalv og sænker dermed også infektionspresset i kalveafsnittet (figur 1). Hvis goldkøerne og de drægtige kvier vaccineres mod kalvesygdomme, er en god råmælkstildeling en forudsætning for maksimal effekt af vaccinen.

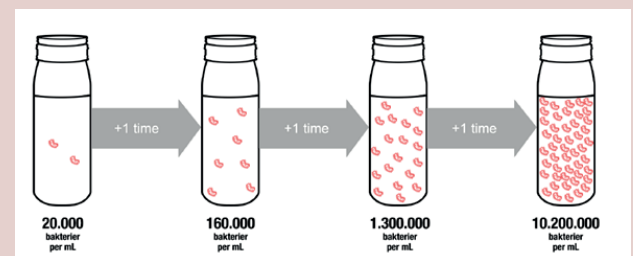
Fokusområder for råmælk i forhold til smittebeskyttelse er:
Fodring af kalven:

- Opvarm råmælken hurtigt (20 min.) for at undgå bakterievækst. Bakterier i råmælken fordobles hvert 20. minut (figur 2). Bakterier i råmælk øger risikoen for smitte og reducerer kalvens evne til at optage antistoffer til blodet.
- Tildel kalven råmælk af højest mulige kvalitet straks efter fødslen for at maksimere optagelsen af antistoffer og øge kalvens modstandskraft.
- Vask udstyr til råmælkhåndtering grundigt efter brug. Skyl med lunkent vand og vask med basisk sæbe med tensider. Skyl efter med rent vand.
- Opbevar udstyr til råmælksfodring i fryser efter vask, for at undgå at udstyret bliver beskidt igen, og at bakterier opformeres inden næste gang udstyret skal bruges. Husk at opvarme udstyret inden brug til den næste nyfødte kalve.
- Sørg for at der altid er et ekstra sæt rent sæt udstyr til råmælksfodring >

Figur 1. Korrekt opbevaring, håndtering samt effektive rengøringsprocedurer omkring råmælk resulterer i større antistofoptagelse, bedre sundhed og mindre sygdomsrisiko.

Bakterieniveau 8-dobles hver time

Figur 2. Bakterier i råmælk vokser hurtigt pga. de gode næringsstoffer og en optimal temperatur i råmælken lige efter malkning. Sørg derfor for rent udstyr og en hurtig håndtering og nedkøling af råmælken, så bakterievækst minimeres, og kvaliteten bevares.

Malkning af nykælver:

- Sørg for en grundig rengøring af yver inden malkning, brug handsker og rent udstyr, som kun bruges til malkning af råmælk
- Råmælk kan pasteuriseres (varmebehandles), f.eks. som del af indsatsen mod Salmonella. Det er vigtigt, at der stadig er høj fokus på hygiejne trods pasteurisering, og at hele råmælksportionen opvarmes til præcis 60C i 60 min. Temperaturer over 60C ødelægger råmælkens antistoffer.
- Frys råmælken umiddelbart efter malkning (lad ikke råmælken stå utildækket på stalddulvet!). Nedfrysning i engangsposer, fladt liggende i fryseren sikrer en hurtig indfrysning og minimerer bakterievækst.
- Tjek fryserens temperatur jævnligt (-14C)

Egenkontrol omkring råmælkshygiejne- og smittebeskyttelse

Det kan være svært at vurdere, om hygiejnen omkring råmælkshåndtering er god nok. Det kan derfor være en god idé jævnligt at udtage prøver af råmælken efter malkning, efter håndtering (eksempelvis efter opvarmning) og i forbindelse med udfodring (direkte fra udfodringsudstyr). Din dyrlæge kan hjælpe dig med at undersøge prøverne. På denne måde får man indsigt i bakterieniveauet og kvaliteten af den råmælk som fodres til kalven og evt. hvor i processen der er behov for en optimering.

Den første fodring med råmælk er kalvens første måltid, som skal sikre den en god beskyttelse og en optimal start. Råmælken bør derfor være af en kvalitet på højde med tankmælk for at minimere risikoen for smitte og optimere kalvens immunisering. Anbefalinger for bakterieindholdet i råmælk: Totale bakterier < 20.000 bakterier/ml, coliforme bakterier (tegn på forurening fra omgivelserne) < 100 bakterier/ml.

SMITTEBESKYTTELSE VED BESØG PÅ KVÆGBEDRIFTER

1. Planlægning:

- Besætninger med smitsomme sygdomme besøges som udgangspunkt som dagens sidste
- Sørg for rent tøj og fodtøj

2. Inden indgang i besætning:

- Kontakt ejer/personale hvis ikke du har en forudgående aftale
- Skriv navn/firma på besøgsliste, hvis en sådan findes på stedet.
- Ifør dig altid overtræksko (medbring et ekstra par, se 3b)
- Brug besætningens egne støvler/kedeldragt, hvis tilgængeligt
- Ifør dig altid engangsdragt ved besøg i besætninger med smitsomme sygdomme
- Ifør dig engangsdragt og -handsker, hvis du skal i kontakt med dyrene under besøget

3. Under besøg:

- Undgå at træde i foder (gå på midten af fodergang)
- Udskift beskidte overtræksko før du går ind på et "rent" område (eks. fodergang)
- Rør ikke ved dyrene medmindre det er nødvendigt (rør ikke ved syge dyr)
- Gå ind til de yngste dyr før de ældre

4. Før du forlader besætningen:

- Sørg for at værktøj er rent og desinficeret
- Vask og desinficer hænder
- Skift tøj og fodtøj efter behov

CALVEX
A BETTER FUTURE

Figur 3. Eksempel på smittebeskyttende procedurer i kvægbesætning ved besøg af samarbejdspartnere

Smittebeskyttelse i kalveafsnittet

Robuste og velnærede kalve har større modstandskraft mod sygdomme

Jo flere sunde kalve, jo lavere smittepres i kalveafsnittet

Undgå at smitte kommer ind i kalvestalden fra andre besætninger:

- Sørg for at afhentning af kalve sker i god afstand fra besætningen
- Stil krav til samarbejdspartnere om gode procedurer ved besøg (figur 3)

Sørg for tydelig skiltning om smittebeskyttende procedurer internt i besætningen og for besøgende.

